

চি ই পি টি বিশ্ববিদ্যালয়
চেন্টাৰ

স্থানীয় সহযোগীঃ ষ্টেপ

ফৰ আৰবান ইকুইটি

সুৰক্ষিত আৰু সৰ্বাত্মক মহানগৰ

ভাৰতৰ মহানগৰসমূহত দৰিদ্ৰতা, অসমতা আৰু হিংস্ৰতাঃ ব্যাপক কাৰ্যকৰী নীতি আৰু পৰিকল্পনাৰ দিশত এখোজ

গুৱাহাটীঃ কাৰ্যকৰী নীতিৰ সবিশেষ - ২

পাহাৰৰ জনবসতিসমূহঃ বিবাদ কাৰণ হিচাপে অভাৱ আৰু অভাৱৰ ফলত হোৱা বিবাদ

চি ই পি টি বিশ্ববিদ্যালয় আহমেদাবাদ আৰু গুৱাহাটীৰ ‘চেন্টাৰ ফৰ আৰবান ইকুইটি’, তথা দিল্লী আৰু পাটনাত অৱস্থিত ‘ইনষ্টিটিউট অৱ হিউমেন ডেভেলপমেন্ট’ এ হাতত লোৱা “ভাৰতীয় মহানগৰসমূহত দৰিদ্ৰতা, অসমতা আৰু হিংস্ৰতাঃ ব্যাপক কাৰ্যকৰী নীতি আৰু পৰিকল্পনা” শীৰ্ষক তিনি বছৰীয়া গৱেষণা প্ৰকল্পটো হৈছে কানাডাৰ ‘ইণ্টাৰনেচনেল ডেভেলপমেন্ট ৰিচাৰ্ছ চেন্টাৰ’ আৰু ইংলেণ্ডৰ ‘ডিপাৰ্টমেন্ট অৱ ইণ্টাৰনেচনেল ডেভেলপমেন্ট (আই-এইছ-ডি)’ৰ ‘সুৰক্ষিত আৰু সৰ্বাত্মক মহানগৰ (এছ-এ-আই-চি)’ শীৰ্ষক বিশ্বজোৰা আঁচনিৰ অধীনত আৰ্থিক অনুদান লাভ কৰা এটা প্ৰকল্প। এই প্ৰকল্পটোৱে ভাৰতৰ মহানগৰসমূহত নগৰীয়া পৰিকল্পনা আৰু প্ৰশাসনে সামৰি নোলোৱা দৰিদ্ৰসকলৰ ওপৰত তথা দৰিদ্ৰসকলৰ দ্বাৰা সংঘটিত হোৱা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ জোৰ-জুলুমৰ কাৰণসমূহ বিশ্লেষণ কৰিছে।

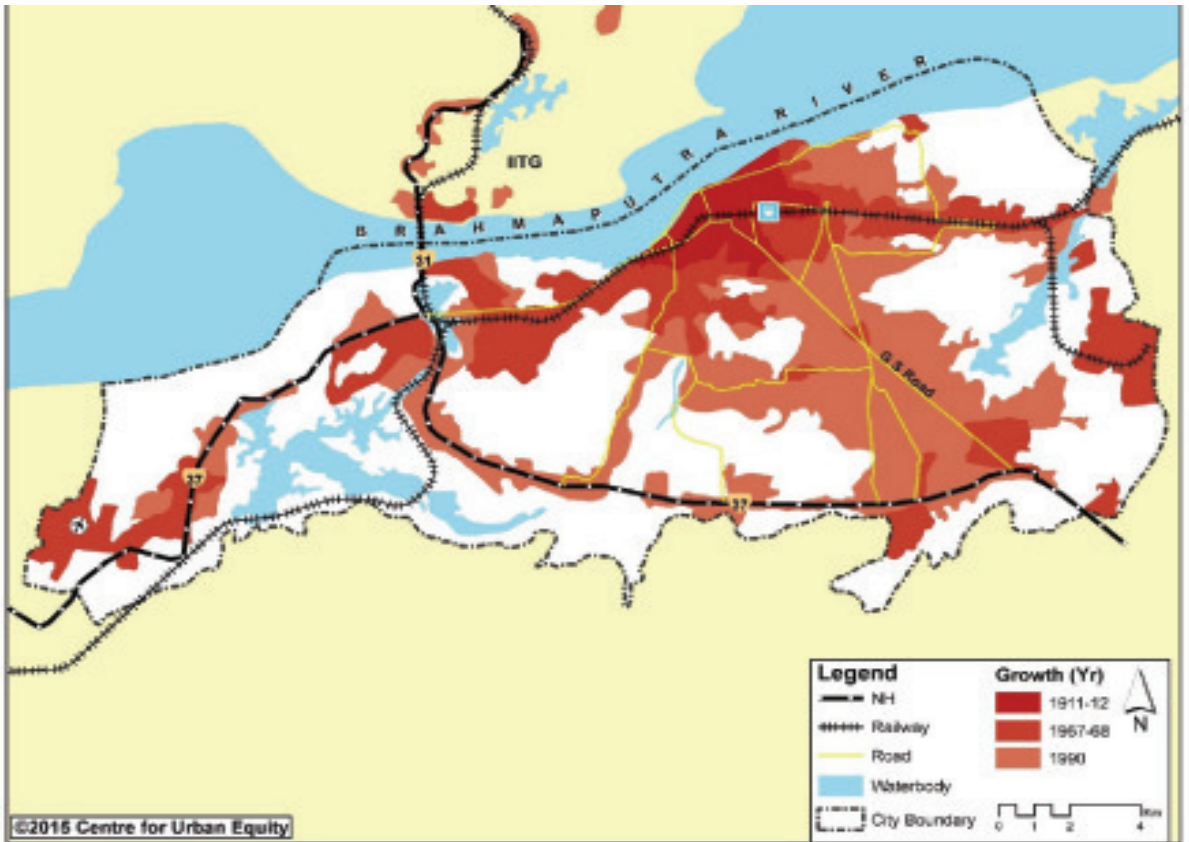
চি ই ইউৰ এই অধ্যয়নে গঠনগত বা পৰোক্ষ নিৰ্যাতন (বৈষয়িক অভাৱ, অসমতা, বৰ্জন), প্ৰত্যক্ষ নিৰ্যাতন (পোনপটীয়াকৈ দৈহিক বা মানসিকভাৱে ক্ষতি কৰা), স্পষ্ট বিবাদ আৰু নিৰ্যাতনৰ সৈতে ইয়াৰ সম্পৰ্ক তথা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ নিৰ্যাতনক অপৰাধ বুলি গণ্য নকৰা (উদাহৰণ স্বৰূপে, প্ৰশাসনে চলোৱা নিৰ্যাতন) আৰু সকলো প্ৰকাৰৰ অপৰাধক নিৰ্যাতন বুলি গণ্য নকৰা (উদাহৰণ স্বৰূপে চুৰি কাৰ্য) আদি দিশসমূহ বিস্তৃতভাৱে সামৰি লৈছে।

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চল দুৱাৰমুখ-স্বৰূপ গুৱাহাটী মহানগৰীত চলোৱা এই অধ্যয়নে গুৱাহাটীৰ দুখন পাহাৰ, দুখন পদপথৰ বজাৰ আৰু যাতায়াতৰ সময়ত মহিলাৰ সুৰক্ষা দিশত আলোকপাত কৰিছে। দুয়োখন পাহাৰৰ মুঠ ২৫ টা আৱাসিক অঞ্চলৰ ভিতৰৰ ৬ টা অঞ্চলত প্ৰাথমিক অধ্যয়ন চলোৱা হৈছিল। মহানগৰৰ উপকণ্ঠৰ এই পাহাৰীয়া অঞ্চলসমূহ ঘাইকৈ ভাৰাঘৰৰ পৰা পাহাৰলৈ গৈ নিজা ঘৰ সাজিবৰ বাবে মাটি বিচাৰি পাহাৰত থাকিবলৈ লোৱা নিম্ন আয়ৰ লোকৰ আৱাসস্থান।

চি-ইউ-ইৰ (গুৱাহাটীৰ) গৱেষকসকল হৈছেঃ

অসীম মিশ্ৰ, দৰ্শীণি মহাদেৱীয়া, যোগী জোচেফ আৰু অৰূপ দাস (ষ্টেপ)

গুৱাহাটীৰ পাহাৰীয়া জনবসতিপূৰ্ণ অঞ্চলত চলোৱা আমাৰ অধ্যয়নত মুঠ ছটা অঞ্চল সামৰি লোৱা হৈছিল। এই অঞ্চলকেইটা আছিল লালমাটি-বেহাৰবাৰী পাহাৰত অৱস্থিত সেউজনগৰ, চাংমাঘূলি, টেনাং গনেশপুৰ আৰু শ্ৰীপুৰ আৰু গড়চুক পাহাৰত অৱস্থিত মিথিংগাপুৰী আৰু নাওকাটা শিৱধাম। বাহিৰৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ অহা লোকসকলৰ বাবে ভৈয়াম অঞ্চলৰ মাটিবোৰৰ মূল্য আকাশলংঘী হোৱাৰ বাবেই এই পাহাৰীয়া অঞ্চলবোৰত বসতি স্থাপন কৰা হৈছিল। উত্তৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰ, দক্ষিণে খাচী আৰু গাৰো পাহাৰেৰে আবৃত গুৱাহাটী হৈছে পাহাৰ আৰু জলাহভূমিৰে আবৰা এখন মহানগৰ। ইয়াৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত মহানগৰৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় ভূমিৰ ক্ষেত্ৰত ভৌগলিক বাধ্যবাধকতাৰ সৃষ্টি হৈছে। অসম তথা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বিভিন্ন স্থানৰ পৰা হোৱা প্ৰব্ৰজন, দিছপুৰত নতুনকৈ স্থাপিত ৰাজধানী, নুনমাটিত স্থাপিত শোধনাগাৰ আৰু ব্যৱসায়-বাণিজ্যৰ প্ৰসাৰৰ পাছত হোৱা অৰ্থনৈতিক বিকাশৰ ফলত গৃহ নিৰ্মাণৰ বাবে মাটিৰ প্ৰয়োজন হ'ল আৰু মধ্যভোগীসকলে পিটনি আৰু খেতিৰ মাটিত বেদখল কৰি আৰু পাছত কিনিবলৈ ইচ্ছা কৰা লোকসকলক সেই মাটি বিক্ৰী কৰি এই প্ৰয়োজন পূৰণ কৰিলে। স্থানীয় ভাষাত বেদখলক 'দখল' বুলি কোৱা হয়। এসময়ত মাটি আছিল মহানগৰ আৰু ইয়াৰ ওচৰ-পাজৰৰ জনজাতীয় লোকসকলৰ সমূহীয়া সম্পত্তি আৰু এইবোৰ ৰাজ্য চৰকাৰে চৰকাৰী সম্পদ বুলি অধিগ্ৰহণ কৰিছিল বা জনজাতীয় লোকসকলে বিধিবিহীনভাৱে মধ্যভোগীসকলক সেই মাটি বিক্ৰী কৰিছিল। এই প্ৰক্ৰিয়া নিয়ন্ত্ৰণৰ কোনো কাৰ্যপ্ৰণালী নথকা বাবে মাটি হস্তান্তৰৰ সময়ত পৰিৱেশ সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহ বিবেচনা কৰা হোৱা নাছিল। জনজাতীয় লোকসকলে তেওঁলোকৰ মাটি বিক্ৰী কৰি মহানগৰৰ উপকণ্ঠ অঞ্চল আৰু পাহাৰৰ ওপৰত থাকিবলৈ লৈছিল। ঘৰ সজাৰ বাবে মাটি কিনিবলৈ ইচ্ছুক একাংশ লোকৰ বাবেই পাহাৰ অঞ্চলৰ বসতিবোৰ স্থাপন হৈছিল। বাহিৰৰ পৰা অহা লোক আৰু ভূমিহীন জনজাতীয় লোকসকলে পাহাৰত থাকিবলৈ লৈছিল।

গুৱাহাটীৰ জনগাঁথনিৰ বিস্তৃতি

“তলত মাটিৰ দাম বৰ বেছি। তলত মাটি কিনিব পৰা হ’লে আমি ইমান কষ্ট কৰি ইয়াত থাকিলোহেঁতেন নে?”

“আমি জনজাতীয় লোক, পাহাৰত থাকিবলৈ সেইবাবে আমাৰ অধিকাৰ আছে। আমাক পট্টা নালাগে। এইকথা আইনতো উল্লেখ আছে। আমি খিলঞ্জীয়া মানুহ আৰু সেয়ে অসম আৰু উত্তৰ-পূবৰ যিকোনো ঠাইত বসবাস কৰাৰ অধিকাৰ আমাৰ আছে।”

ওপৰত উল্লেখ কৰা ছটা আৱাসিক অঞ্চলৰ প্ৰায় আধামান ঘৰেই জনজাতীয় লোকৰ (তেওঁলোকৰ ভিতৰত ৮৮ শতাংশই বড়ো জনগোষ্ঠীৰ), ৩০ শতাংশ অসমীয়া হিন্দু সম্প্ৰদায়ৰ আৰু বাকীখিনি চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ অনুপ্ৰৱেশকাৰী। এই লোকসকলৰ আয় কম। ২০১৪ চনত তেওঁলোকৰ ভিতৰৰ ৭২ শতাংশৰেই মাহিলী আয় ১০,০০০ টকাতকৈ কম। এই লোকসকলৰ পাঁচ ভাগৰ তিনিভাগেই অন্ততঃ ১৫ বছৰৰ পূৰ্বে মহানগৰলৈ আহিছে আৰু আঠভাগৰ এভাগে গুৱাহাটী মহানগৰীতেই জন্মলাভ কৰিছে।

পাহাৰৰ বাসিন্দাসকলৰ কিছুমানে এই পাহাৰবোৰ খালী হৈ থাকোতেই ১৯৮০ দশকৰ শেষৰ ফালে আৰু ১৯৯০ দশকৰ আৰম্ভণিতে প্ৰথমে তালৈ আহিছিল। তেওঁলোকে পাহাৰবোৰ দখল কৰি লৈ পাছত অহা লোকসকলৰ বাবে পথ মুকলি কৰিছিল। আগতে অহা কিছুমান লোকে দখল কৰা মাটিত নিজে থাকিবলৈ ল’লে আৰু অইন কিছুমানে তেওঁলোকৰ দখলীকৃত মাটি বিক্ৰী কৰি ধন ঘটিলে।

বিভিন্ন অভাৱঃ

অভাৱ হৈছে এক ভিত্তিগত অত্যাচাৰ। বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ অভাৱৰ সন্মুখীন হোৱাৰ ফলত পাহাৰৰ বাসিন্দাসকলৰ মনত ৰাজ্য চৰকাৰৰ প্ৰতি বিতৃষ্ণাৰ জন্ম হৈছে। বৰ্তমানৰ প্ৰশাসনীয় ব্যৱস্থা আঢ্যৱন্ত লোকসকলৰ বাবেহে বুলি তেওঁলোকে অনুভৱ কৰে। ধাৰাবাহিকভাৱে অভাৱৰ সন্মুখীন হৈ অহাৰ ফলত জনজাতীয় লোকসকলে বৈষম্যৰ বলি হোৱা বুলি ধাৰণা কৰে। তেওঁলোকে ভাবে যে তেওঁলোক খিলঞ্জীয়া লোক, কিন্তু নিৰ্বাচন পাৰ হৈ যোৱাৰ পাছতে চৰকাৰে তেওঁলোকলৈ পিঠি দিয়ে।

“পাহাৰৰ বাসিন্দাসকলৰ বাবে একো নাই। পানী, স্কুল....একোৱেই নাই। আমি নিজকে ভাৰতীয় নাগৰিক বুলি কও, কিন্তু আচলতে আমি মানুহৰ শাৰীতেই নপৰো। কোনো দেশতে মানুহ আমাৰ দৰে বৈষম্যৰ সন্মুখীন নহয়। আমি মনতে বৰ দুখ পাও। এই অঞ্চলৰ মন্দিৰটোলৈকেই চাওকচোন। আমি এইটোকে ঠিকমতে সাজিব পৰা নাই। কোনো ৰাজনৈতিক নেতা বা ধনী মানুহে মন্দিৰটোৰ বাবে একো দিয়া নাই। পুৰণি কথাবোৰ মনত পৰিলে বৰ দুখ লাগে আৰু ভৱিষ্যত প্ৰজন্মৰনো কি হ’ব সেই কথা ক’ব নোৱাৰো।”

মাটিৰ নিৰাপদ স্বত্ব নথকাৰ ফলত হোৱা অভাৱঃ

উচ্ছেদৰ ভয়ঃ মাটিৰ মালিকীস্বত্বৰ কোনো নিৰাপত্তা নথকা বাবে সদায়েই ভয় আৰু মানসিক কষ্টত দিন কটায়। মাটিৰ মালিকীস্বত্বৰ নিৰাপত্তাহীনতাৰ বাবে মহিলাসকলে অনবৰতে উচ্ছেদৰ ভয়ত দিন নিয়ায়। তেওঁলোকে আমাক জনোৱা মতে উচ্ছেদ সম্পৰ্কে কিবা গুজৰ ওলালেই তেওঁলোকে স্বাভাৱিকভাৱে দিন কটাব নোৱাৰা হয়। তেনে অৱস্থাত ল’ৰা-ছোৱালীবোৰক স্কুললৈ যাবলৈ দিয়া নহয়। তেনে সময়ত কেৱল পুৰুষসকলহে কামলৈ যায়।

আৱাসগৃহৰ উন্নতি তথা অন্যান্য সেৱাৰ অভাৱঃ পাহাৰীয়া অঞ্চলসমূহৰ অমীমাংসিত আইনী পৰিস্থিতিৰ দোহাই দি চৰকাৰে এই অঞ্চলবোৰত পানী যোগান, অনাময় ব্যৱস্থা বা নলা-নৰ্দমাৰ ব্যৱস্থা কৰা নাই। উচ্ছেদিত হ’ব পাৰে বুলি সদায়েই ভয় খাই থকা বাবে তেওঁলোকে নিজাকৈ পকী ঘৰ বা শৌচাগাৰ নিৰ্মাণৰ বাবে ধন খৰচ

কৰিবলৈ ভয় কৰে। ফলত এই লোকসকলে নামনিৰ লোকসকলে পোৱা সা-সুবিধাসমূহৰ অবিহনেই শোচনীয় অৱস্থাত বসবাস কৰে। মাটিৰ মালিকীস্বত্ব নথকা বাবে চৰকাৰৰ কল্যাণমূলক আঁচনি আৰু কাৰ্যসূচীসমূহৰ পৰাও তেওঁলোক বঞ্চিত হয়।

চৰকাৰী বৃত্তি লাভৰ উদ্দেশ্যে সন্তানৰ বাবে বিভিন্ন প্ৰমাণ পত্ৰ যোগাৰ কৰাৰ অসমৰ্থতাঃ মাটিৰ স্বত্ব আৰু ঠিকনাৰ অস্পষ্ট স্থিতিৰ বাবে এই লোকসকলে স্থায়ী বাসিন্দাৰ বা জাতি / জনজাতিৰ প্ৰমাণ পত্ৰ নাপায়। ফলস্বৰূপে তেওঁলোকৰ সন্তানে চৰকাৰী বৃত্তি পাবলৈ সক্ষম নহয়। এনে প্ৰমাণ পত্ৰ উলিয়াবৰ বাবে ভেটি দিবলৈ তেওঁলোকক বাধ্য কৰা হয়।

ধাৰ ল'ব নোৱাৰেঃ মাটিৰ পট্টা নথকা বাবে কোনো কামৰ বাবে বাকী বা ধাৰ বিচাৰিব নোৱাৰে। পাহাৰৰ বাসিন্দাসকলৰ বেংকলৈ আহ-যাহ নিচেই কম। বন্ধক দিবলৈ কোনো সম্পত্তি নথকা বাবে অনানুষ্ঠানিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠানসমূহে পাহাৰৰ বাসিন্দাসকলক ধাৰ দি বিপদ মূৰ পাতি ল'ব নোখোজে। ফলস্বৰূপে, পাহাৰৰ বাসিন্দাসকলে অধিক সা-সুবিধাৰে জীৱন ধাৰণৰ মানদণ্ডৰ উন্নতি সাধন কৰাৰ পৰা বঞ্চিত হয়।

তালিকাঃ ১ গুৱাহাটীৰ বিভিন্ন পাহাৰীয়া অঞ্চলত পানীৰ উৎস আৰু অভাৱৰ ধৰণ

আৱাসিক অঞ্চল	পানীৰ প্ৰধান উৎস	অভাৱৰ ধৰণ
সেউজ নগৰ	সমূহীয়া নলী-নাদ, সমূহীয়া নিজৰা, কুঁৱা কেঁচা কুঁৱা,	বেছি
চাংমাঘূলি	নিজা কুঁৱা	কম
টোনাং গনেশপুৰ	সমূহীয়া চৌবাচ্চা	মধ্যমীয়া
শ্ৰীপুৰ	নিজা কুঁৱা, সমূহীয়া কুঁৱা	কম
মিথিংগাপুৰী	পকী কুঁৱা, কেঁচা কুঁৱা	মধ্যমীয়া
নাওকাটা শিৱধাম	ৰাজহুৱা কুঁৱা, সমূহীয়া নিজৰা	বেছি

পানী যোগান ব্যৱস্থাৰ অভাৱৰ ফলত হোৱা অভাৱ : গুৱাহাটীৰ পাহাৰীয়া অঞ্চলৰ থিয় গড়াত থকা পাতলীয়া জনবসতিৰ আৱাসিক অঞ্চলবোৰত পাইপেৰে পানী যোগান ধৰাটো এক প্ৰত্যাহ্বান। চৰকাৰে এই আৱাসিক অঞ্চলসমূহ অবৈধ বুলি গণ্য কৰে বাবে এই অঞ্চলসমূহলৈ পানী যোগানৰ ব্যৱস্থা কৰা নাই। তলৰ তালিকাত আৱাসীসকলে নিজে কৰি লোৱা পানীৰ ব্যৱস্থাৰ কথা উল্লেখ কৰা হৈছে। পানীৰ সীমিত উৎস আৰু সেইবোৰৰ ব্যৱহাৰকাৰীৰ সংখ্যা বৃদ্ধিতো হোৱা বাবে পাহাৰৰ বাসিন্দাসকলে ঘাইকৈ শীতকালৰ খৰাং মাহকেইটাত পানীৰ অভাৱত ভুগিব লগা হয়।

নিজা কুঁৱা থকা লোকসকলৰ পানীৰ অভাৱ তুলনামূলকভাৱে কম। কিন্তু ৰাজহুৱা কুঁৱা/ অইন ৰাজহুৱা উৎস বা নিজৰাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল লোকসকলৰ অৱস্থা অতি শোচনীয়। নামনিৰ আৱাসীসকলে নলীনাদ, কুঁৱা বা কেঁচা কুঁৱা ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে, কিন্তু পাহাৰৰ ওপৰ অঞ্চলত বসবাস কৰা লোকসকলে পানীৰ অভাৱত বেছিকৈ ভোগে। অনিয়মীয়া বিদ্যুত যোগান আৰু ভল্টেজ কম-বেছি হৈ থকা বাবে নলীনাদৰ মটৰসমূহ বিকল হয়। এনে অৱস্থাত, সেউজ নগৰ আদি অঞ্চললৈ ওচৰৰ আৱাসিক অঞ্চলত থকা পানীৰ চৌবাচ্চাৰ পৰা পানী যোগান ধৰিব পাৰি যদিও স্থানীয় প্ৰশাসনে এই কথালৈ কাণযাৰ নিদিয়। ফলত, মটৰ বিকল হ'লে আৱাসীসকল পানীৰ অভাৱত ভুগে।

ভূপৃষ্ঠৰ তলত শিল থকা বাবে নাওকাটা শিৱধামত কুঁৱা খন্দাটো সম্ভৱপৰ নহয়। এই অঞ্চলৰ বাসিন্দাসকল নিজৰা বা নিজৰাৰ পানীয়ে ভৰাই তোলা কুঁৱাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। জানুৱাৰীৰ পৰা এপ্ৰিল মাহ পৰ্যন্ত খৰালিৰ মাহকেইটাত নিজৰাৰ পানী নিচেই কমি যায় আৰু পানী ভৰাবৰ বাবে মহিলাসকল নিশা ২ বজাতেই টোপনিৰ পৰা উঠে। এগৰাকীয়ে নিজৰাৰ পৰা কুঁৱাত ভৰ্তি হোৱা সকলোখিনি পানী লৈ গ'লে পাছৰ গৰাকীয়ে পুনৰ কুঁৱাটো ভৰিবলৈ বাট চাব লাগে। পানী ভৰাবৰ বাবে টোপনি খতি কৰা আৰু গধুৰ বাল্টিবোৰ দাঙিব লগা হোৱাত মহিলাসকলৰ স্বাস্থ্যৰ ওপৰতো তাৰ নেতিবাচক প্ৰভাৱ পৰে। প্ৰয়োজনীয় পানী সংগ্ৰহৰ অবিৰাম চাপে তেওঁলোকৰ মানসিক স্বাস্থ্যৰ ওপৰত নেতিবাচক প্ৰভাৱ পেলায়। মিথিংগাপুৰীৰ মহিলাসকলে কোৱা মতে, পানী আনোতেই বহু সময় যায় বাবে তেওঁলোকে বন্ধা-বঢ়াত বেছি সময় খৰচ কৰিব নোৱাৰে। শাক-পাচলি আৰু গা-পা ধোৱাত কমকৈ পানী খৰচ কৰি তেওঁলোকে পানী ৰাহি কৰে। পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতাৰ ক্ষেত্ৰত এনে এৰা-ধৰাৰ ফলত তেওঁলোক সহজে বেমাৰত আক্ৰান্ত হয়।

“আমাৰ শান্তি নাই (জীৱনত)। আমি সদায়েই পানীৰ কষ্টত ভুগি থাকো। গোটেই দিনটো কাম কৰি সন্ধিয়া উভতি অহাৰ পাছত আকৌ পানীৰ বাবে দৌৰিব লাগে।”

নাওকাটা শিৱধামত ৰাজহুৱা নিজৰাৰ পানী নিবৰ বাবে পতা শাৰী

টোনাং গনেশপুৰৰ দৰে কিছুমান অঞ্চলত কাষৰীয়া পানীৰ চৌবাচ্চাৰ পৰা পানী যোগান ধৰা হয়। স্থানীয় জল সমিতিয়ে নিয়ন্ত্ৰণ কৰা এনে পানী যোগানৰ বাবে প্ৰতিঘৰৰ পৰা ৫০ টকাকৈ লোৱা হয়। এই পানী যোগান অনিশ্চিত। জল সমিতিয়ে সময়মতে বিল পৰিশোধ নকৰাৰ ফলত প্ৰায়ে বিদ্যুত সংযোগ বিচ্ছিন্ন কৰা হয় আৰু তেনে অৱস্থাত মানুহবোৰে পানী নাপায়। পানী যোগান ধৰা হ'লে বা নহ'লেও জল সমিতিক মাহিলী মাচুল আদায় দিব লগা হয়। পৰিয়ালবোৰে উমৈহতীয়া পানীৰ টেপ ব্যৱহাৰ কৰে আৰু পাহাৰ ওপৰৰ অঞ্চলবোৰত পানীৰ চাপ (pressure) অতি কম। শীতকালত ব্যক্তিগত টেংকাৰৰ পৰা পানী কিনিবলৈ আৱাসীসকলৰ বাধ্য কৰা হয় আৰু সেয়া অতি ব্যয়বহুল।

পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতা আৰু জনস্বাস্থ্যজনিত অভাৱঃ

পানী যোগানৰ লগতে বেয়া পানী আৰু জাবৰ-জোথৰ নিষ্কাশণৰ বিষয়টোও পাহাৰ অঞ্চলৰ বাবে এক চিন্তনীয় বিষয়। নামনিৰ তুলনাত পাহাৰ অঞ্চলত এইবোৰৰ ব্যৱস্থা কৰাটো এক প্ৰত্যাহ্বান স্বৰূপ। প্ৰশাসনৰ চকুত এই আৱাসিক অঞ্চলসমূহৰে আইনী হোৱা বাবে তাত এনে ব্যৱস্থাবোৰ কৰাৰ বাবে ধন ব্যয় কৰাৰো কোনো সম্ভাৱনা নাই। ঘৰত পাইখানা নথকা বাবে পাহাৰৰ ভালেসংখ্যক বাসিন্দাই ওচৰৰ হাবিত বা অইন কাৰোবাৰ মাটিত মুকলিকৈ মলত্যাগ কৰে। বয়োজ্যেষ্ঠ লোকসকলৰ লগতে মহিলাসকলৰ বাবে এই ব্যৱস্থা অতি অসুবিধাজনক। বাৰিষা কালত এই সমস্যাই অধিক ভয়াবহ ৰূপ ধাৰণ কৰে। ইয়াৰ ফলত মাটিৰ গৰাকী আৰু সেই মাটিত মলত্যাগ কৰি ধৰা পৰা লোকসকলৰ মাজত কাজিয়া লাগিব পৰা পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হয়। নিজা পাইখানা থকাসকলৰো বেছি ভাগৰে পকী পাইখানাৰ পৰিৱৰ্তে কেঁচা পাইখানাহে আছে। মাটিৰ সুৰক্ষিত স্বত্ব নথকা বাবে আৰু উচ্ছেদিত হোৱাৰ আশংকাত তেওঁলোকে পকী পাইখানা সাজি ধন খৰচ কৰিব নোখোজে। পানীৰ অভাৱৰ বাবেও তেওঁলোক পাইখানা সজাৰ পৰা বিৰত থাকে। কেঁচা পাইখানাৰ পৰা ওলোৱা গোন্ধ সমগ্ৰ অঞ্চলতে বিয়পি পৰি এক অস্বাস্থ্যকৰ পৰিবেশৰ সৃষ্টি কৰে আৰু ই আৱাসীসকলৰ স্বাস্থ্যৰ ওপৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলায়।

তালিকা : ২ : গুৱাহাটীৰ পাহাৰ অঞ্চলত জাবৰ-জোথৰ নিষ্কাশণৰ ব্যৱস্থা

আৱাসিক অঞ্চল	জাবৰ-জোথৰ নিষ্কাশণৰ ব্যৱস্থা		
	শৌচাগাৰ	পেলনীয়া পানী / নৰ্দমা	জাবৰ-জোথৰ
সেউজ নগৰ		নাই, প্ৰাকৃতিক নলাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল	
চাংমাঘুলি	হাবিত মুকলিকৈ মলত্যাগ, কেঁচা পাইখানা	প্ৰাকৃতিক আৰু খান্দি লোৱা ঠেক নলা	ঘৰৰ কাষতে দমাই থয়
টোনাং গনেশপুৰ	কেঁচা পাইখানা	কেঁচা গাঁত, ঠেক নলা	পুৰি পেলাই
শ্ৰীপুৰ	কেঁচা পাইখানা	খহি যাব পৰা কেঁচা নলা	
মিথিংগাপুৰী	পকী পাইখানা		
	হাবিত মুকলিকৈ মলত্যাগ, সমূহীয়া কেঁচা পাইখানা	নাই, প্ৰাকৃতিক নলাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল	
নাওকাটা শিৱধাম	মুকলিকৈ মলত্যাগ, কেঁচা পাইখানা	নাই, প্ৰাকৃতিক নলাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল	

শৌচনীয় যাতায়াতৰ ব্যৱস্থাৰ সমস্যা

এই অঞ্চলবোৰত পকী পথ। পাহাৰৰ কেঁচা ৰাষ্ট্ৰসমূহ আৱাসীসকল বা উন্নয়ন সমিতিয়ে পাহাৰ কাটি উলিয়াইছে। থিয় গড়াবোৰ বগাই এই আৱাসিক অঞ্চলবোৰলৈ যোৱাটো এক কঠিন কাম। বাৰিষা কেঁচা ৰাষ্ট্ৰবোৰ পিচল হৈ পৰিলে এই কাম আৰু কঠিন হৈ পৰে। বাৰিষা পাহাৰৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰ নিয়মীয়াকৈ স্কুললৈ যাব নোৱাৰে। আনকি খৰালি কালতো ষ্ট্ৰীট লাইট নথকা বাবে সন্ধিয়াৰ পাছত এই পথবোৰ মহিলাসকলৰ বাবে দুৰ্গম

হৈ পৰে। শ্ৰীপুৰত ৰাইজে নিজাকৈ ষ্ট্ৰীট লাইট লগাইছিল যদিও স্থানীয় মদপীবোৰে সেই লাইটবোৰ ভাঙি-চিঙি পেলাইছে। পাহাৰৰ থিয় গৰা আৰু বাট-পথৰ শোচনীয় অৱস্থাৰ বাবে পাহাৰ অঞ্চলৰ গেলামালৰ দোকানবোৰত বস্তুৰ দাম বেছি।

টোনাং গনেশপুৰৰ কেঁচা পাইখানা

বাৰিষা ৰাষ্টা-ঘাটবোৰ ব্যৱহাৰৰ অনুপযোগী হৈ পৰাৰ ফলত বাসিন্দাসকলে কাম বিচৰা আৰু জীৱিকা অৰ্জন কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো ইয়াৰ প্ৰভাৱ পৰে। এই বাসিন্দাসকলে স্বাস্থ্য সেৱাৰ সুবিধা লাভ কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো ৰাষ্টা-ঘাটৰ সমস্যাটো এক প্ৰধান সমস্যা।

“মোৰ প্ৰসৱ বেদনা আৰম্ভ হওতে মোৰ পৰিয়াল আৰু চুবুৰীয়া চাৰিজন লোকে এখন সাঙীত তুলি মোক তললৈ নিছিল। বৰ কষ্ট পাইছিলো। মই নাবাচিম বুলিয়েই ভাবিছিলো। ”

“মোৰ আঠুৰ সমস্যা আছে। এবাৰ খৰি লৈ পাহাৰলৈ উঠোতে পৰিছিলো। এগৰাকী মহিলাই মোক ঘৰলৈ লৈ আহিছিল।”

এই বাসিন্দাসকলে সংকটৰ সময়ত এম্বুলেঞ্চ মাতিলেও নাহে, কিয়নো পাহাৰৰ ঠেক, পিচল কেঁচা ৰাষ্টাৰে এম্বুলেঞ্চ ওপৰলৈ যাব নোৱাৰে। নামনিৰ ফাৰ্মাচিষ্ট বা ডাক্তৰসকলৰ ওপৰতে পাহাৰৰ বাসিন্দাসকল নিৰ্ভৰশীল। অসুস্থতা বা জটিল অৱস্থাৰ ক্ষেত্ৰত যাতায়াতৰ সমস্যাটো অধিক স্পষ্ট হৈ পৰে। মুঠৰ ওপৰত, যাতায়াতৰ সমস্যাই এই বাসিন্দাসকলৰ সঞ্চয়, জীৱন ধাৰণ, শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্যৰ ক্ষেত্ৰত নেতিবাচক প্ৰভাৱ পেলায়।

অভাৱৰ ফলত হোৱা সংঘাতঃ

পানী সম্পৰ্কীয় সংঘাতঃ

গুৱাহাটী পৌৰ নিগমে পাহাৰীয়া অঞ্চলসমূহলৈ পানী যোগান নধৰাৰ ফলত প্ৰতিদিনে বিভিন্ন ধৰণৰ সংঘাতৰ সৃষ্টি হয়। ওপৰত উল্লেখ কৰা ছটা পাহাৰীয়া আৱাস স্থানৰ অধিকাংশ লোকেই পানীৰ বাবে কুঁৱা বা নিজৰাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। কিছুমান কুঁৱা কেইঘৰমান মানুহে উমৈহতীয়াকৈ, নিজৰ ধন ভাঙি খন্দাইছে। বিশেষকৈ খৰালি কালত পানীৰ উৎসসমূহ শুকাই গ'লে কাজিয়া-পেচালৰ সৃষ্টি হয়। প্ৰতিটো অঞ্চলৰে বেলেগ বেলেগ সমস্যা আছে আৰু এই সমস্যাবোৰৰ ফলত কাজিয়াৰ সৃষ্টি হয়। সেউজ নগৰৰ দৰে কিছুমান অঞ্চলত নিজৰাই হৈছে পানীৰ প্ৰধান উৎস আৰু সেই পানী তললৈ বৈ অহাৰ আগতে ওপৰৰ বাসিন্দাসকলে সংগ্ৰহ কৰিব পাৰে। ফলস্বৰূপে, পাহাৰৰ বেছি ওপৰত আৰু তুলনামূলকভাৱে তলত বাস কৰা লোকসকলৰ মাজত সংঘাতৰ সৃষ্টি হয়।

টোনাং গনেশপুৰৰ পিচল বোকাময় পথ

পানীৰ ৰাজহুৱা উৎসৰ পৰা কোনোবাই আনতকৈ বেছিকৈ পানী নিলে প্ৰায়ে কাজিয়াৰ (কেতিয়াবা মৰামৰিৰ) সৃষ্টি হয়। নিজৰ ঘৰলৈ পানী বোৱাই নিয়াৰ বাবে বহুতেই পাইপ লগাই লৈছে। বিশেষকৈ বাৰিষা কালত বোকা জমা হৈ এই পাইপবোৰ বন্ধ হৈ পৰে আৰু ফলত পানী যোগান কমে। এনে হ'লে বাসিন্দাসকলৰ এঘৰে সিঘৰক দোষাৰোপ কৰাৰ ফলত কাজিয়াৰ সৃষ্টি হয়।

নাওকাটা শিৱধামৰ মহিলাসকলে নিশা ২ বজাতেই শুই উঠি পানী ভৰোৱা দেখা গৈছিল কিয়নো জানুৱাৰীৰ পৰা এপ্ৰিললৈ খৰালিৰ এই মাহ কেইটাত পানী তেনেই শুকাই যায়। প্ৰতিগৰাকী মহিলাই মাত্ৰ দুবাৰলিকৈহে পানী ভৰাব পাৰে। দুবাৰলিতকৈ বেছি বাৰলি আনিলেই কাজিয়া বা হতাহতিৰ সৃষ্টি হয়। নিয়মীয়াকৈ কামলৈ যাবলগীয়া হোৱা লোকসকলে দুবাৰলি পানী ভৰাবলৈকে ভাল পায়। কোনোবাই দুবাৰলিতকৈ বেছি পানী ভৰালে তেওঁলোকে মনোকষ্ট পায়। স্থানীয় মদ প্ৰস্তুত কৰা পৰিয়ালবোৰৰ সৈতে বাসিন্দাসকলৰ অবিৰাম কাজিয়া-পেচাল হৈ থাকে। আবাসীসকলক প্ৰতিদিনে যিমান পানী লাগে তাতকৈ মদ বনাবলৈ বেছি পানী লাগে। ভালেমান পৰিয়ালে তেওঁলোকৰ কম উপাৰ্জনৰ জোৰা মাৰিবলৈ অবৈধ হোৱা স্বত্বেও মদ বনায়।

মিথিংগাপুৰীৰ মুঠ ৫২ ঘৰ মানুহৰ ভিতৰত ২২ ঘৰ মানুহ এটা ভাল পানী থকা কুঁৱাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। নিজৰ নিজৰ পানীৰ পাত্ৰ লৈ তেওঁলোকে কুঁৱাৰ পাৰত শাৰী পাতে, অকণমান পানীৰ বাবে তেওঁলোকে বহুপৰ অপেক্ষা কৰে। বহুপৰ শাৰী পাতি থাকিব লগা হোৱাত কাজিয়া আৰু হতাহতি হোৱাটো তেনেই সাধাৰণ কথা।

টোনাং গনেশপুৰৰ ওচৰত থকা জল সমিতিয়ে মাহেকীয়া মাচুলৰ বিনিময়ত পানী যোগান ধৰে যদিও অনিয়মীয়া পানী যোগান স্বত্বেও মাচুল আদায় দিব লাগে বুলি স্থানীয় বাসিন্দাসকলে আপত্তি কৰে। জল সমিতিক লৈ তেওঁলোক সন্তুষ্ট নহয়। জল সমিতিয়েই পানী যোগান ব্যৱস্থাটোত বেমেজালি ঘটোৱা বুলি স্থানীয় বাসিন্দাসকলে অভিযোগ কৰে। মাজে-সময়ে এই সমিতিয়ে বিদ্যুতৰ বিল পৰিশোধ নকৰে আৰু কোনো সময়ত পানীৰ মটৰো মেৰামতি নকৰায়।

একোঘৰ মানুহৰ সৈতে জল সমিতিৰ সদস্যসকলৰ প্ৰায়ে কাজিয়া লাগে। পানীৰ গতিবেগ (pressure) কম হোৱা বাবে পাহাৰৰ ওখ ঠাইৰ বাসিন্দাসকলে নিজাকৈ পানীৰ সংযোগ লোৱা নাই। তেওঁলোকে ৰাজহুৱা নল (community tapes) ব্যৱহাৰ কৰে। এই নলবোৰত দিনটোৰ ভিতৰত মাত্ৰ ২০ মিনিটৰ বাবেহে পানী আহে। এনে উমৈহতীয়া নলবোৰ প্ৰায়েই কাজিয়া স্থলীত পৰিণত হয়। এনে কাজিয়াই কেতিয়াবা মাৰপিটৰো ৰূপ লয় আৰু তেতিয়া অইন লোকসকলে তেনে কাজিয়া ভাঙিব লগা হয়।

পানীৰ বাবে শাৰী পতা পাহাৰৰ আৱাসী

মুঠৰ ওপৰত, এই সমীক্ষাই সামৰি লোৱা প্ৰায়বোৰ ঠাইতে পাইপেৰে পানী যোগান ধৰাৰ নিৰ্ভৰযোগ্যব্যৱস্থা নথকাৰ ফলত পানীৰ সমস্যাই দেখা দিয়া পৰিলক্ষিত হৈছিল আৰু ইয়াৰ ফলত সেই অঞ্চলসমূহৰ বাসিন্দাসকলৰ মাজত কাজিয়া বা মাৰপিটৰ সৃষ্টি হোৱা দেখা গৈছিল। ইয়াৰ সমান্তৰাল ভাৱে তেওঁলোক জীৱিকা নিৰ্বাহৰ উপায়সমূহো (যিবোৰৰ কিছুমান প্ৰকৃততে আইনসংগত নহয়) চাপৰ সন্মুখীন হৈছিল। তেনে চাপৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা সামাজিক বিবাদসমূহ মীমাংসা কৰাৰ বাবে তেওঁলোকে বুজন পৰিমাণৰ ধন ভৰিব লগা হয় লগতে সম্পৰ্কও তিত্ত হয়। আইন একাংশই সময়-অসময় নোহোৱাকৈ পানীৰ বাবে অপেক্ষা কৰিব লগা হোৱাৰ ফলত কামলৈ যাব নোৱাৰে। উল্লেখ কৰাটো নিষ্প্ৰয়োজন যে এনেবোৰ সমস্যাৰ বোজা ব'ব লগা হয় মহিলাসকলেই। পানীৰ অভাৱৰ বাবে পৰিষ্কাৰ-পৰিচ্ছন্নতাৰ ক্ষেত্ৰতো এৰা-ধৰা কৰিব লগা হয় আৰু ফলত চিকিৎসা ব্যয়ো বৃদ্ধি পায়। ইয়াৰ ফলত পূৰ্বৰে পৰা দাৰিদ্ৰ্যই জুৰুলা কৰা পৰিয়ালসমূহে এক অযথা আৰ্থিক ব্যয়ৰ বোজা ব'ব লগীয়া হয়।

অনাময় ব্যৱস্থা আৰু জনস্বাস্থ্যৰ লগত জড়িত সমস্যাঃ

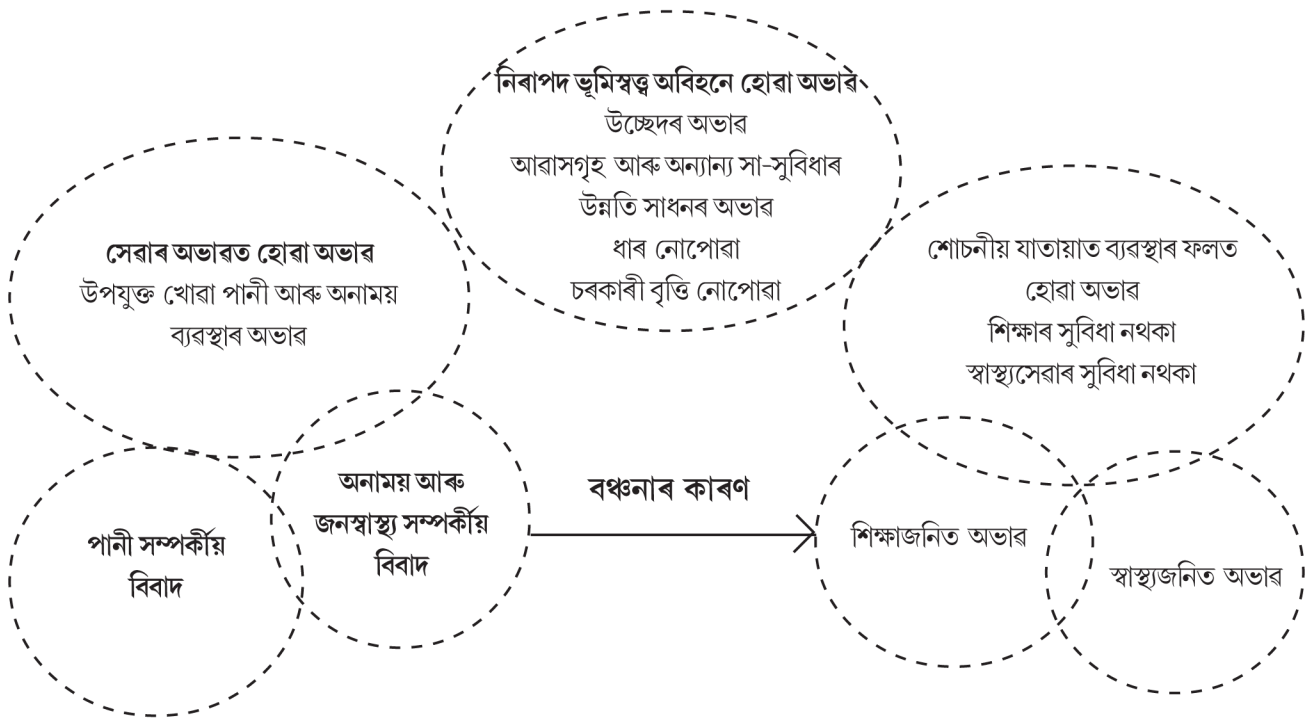
যৌথভাৱে ব্যৱহৃত শৌচাগাৰৰ সংখ্যা কম হোৱা বাবে এইবোৰৰ সন্মুখত ৰাতিপুৱা দীঘলীয়া শাৰী দেখিবলৈ পোৱা যায় আৰু এইবোৰৰ ব্যৱহাৰক লৈও কাজিয়াৰ সৃষ্টি হয়। অনাময় ব্যৱস্থাৰ অভাৱত নিৰ্মিত এনে গাঁতযুক্ত শৌচাগাৰসমূহ বাৰিষা কালত ভৰি পৰি দুৰ্গন্ধ বিয়পোৱাৰ লগতে বাসিন্দাসকলৰ মাজত কাজিয়াৰ সৃষ্টি কৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে। মদ বনোৱা পৰিয়ালসমূহে অৱশিষ্ট পেলনীয়া পানী হেলনীয়া ঠাইত পেলাই দিয়াৰ ফলত এনে পৰিয়াল আৰু আন বাসিন্দাসকলৰ মাজত কাজিয়া লাগিব পাৰে। ওপৰৰ পৰা পেলাই দিয়া জাবৰ-জোথৰ তলত পৰাটোও কাজিয়াৰ এক কাৰণ হৈ উঠিব পাৰে। বেছিভাগ ক্ষেত্ৰতেই দেখা গৈছিল এনে কাজিয়াসমূহ উন্নয়ন সমিতিৰ দৰে স্থানীয় অনুষ্ঠান (Community Based Organisations, চমুকৈ CBO) সমূহে মীমাংসা কৰা দেখা গৈছিল।

কাৰ্যকৰী নীতি সম্পৰ্কীয় পৰামৰ্শঃ

অবৈধভাৱে বেদখল কৰা অঞ্চল হ'লেও এই আৱাসিক অঞ্চলবোৰলৈ গুৱাহাটী পৌৰ নিগমে প্ৰাথমিক সা-সুবিধাসমূহ (Basic services) সম্প্ৰসাৰিত কৰিব লাগে। ভূমি পট্টা সম্পৰ্কীয় বিবাদৰ অন্ত নপৰা পৰ্যন্ত এনে সা-সুবিধা দিয়াৰ অৰ্থ তেওঁলোকক বৈধ অধিকাৰ প্ৰাদান কৰা নহয় বুলি বাসিন্দাসকলৰ

গুৱাহাটী মহানগৰত সুলভ সেৱাযুক্ত ভূমিৰ অভাৱ

অসমৰ অমীমাংসিত ভূমি স্বত্ব সম্পৰ্কীয় ঐতিহাসিক বিষয়

চিত্ৰত বিভিন্ন অভাৱৰ ফলত হোৱা সংঘাতে কিদৰে ততোধিক অভাৱৰ সৃষ্টি কৰে তাক দেখুওৱা হৈছে
সৈতে এক চুক্তি সম্পন্ন কৰিব লাগে। প্ৰতিটো পাহাৰীয়া আৱাসিক অঞ্চলৰ অৱস্থা নিৰূপণ কৰাৰ পাছতহে
এই সা-সুবিধাসমূহ প্ৰদান কৰিব লাগে।

এনে সা-সুবিধাসমূহৰ ব্যৱস্থাপনা নিয়াৰিকৈ সম্পাদন কৰাৰ দায়িত্ব স্থানীয় উন্নয়ন সমিতিসমূহক অৰ্পণ কৰিব লাগে। উন্নয়ন সমিতিসমূহক স্থানীয় প্ৰশাসকৰূপে গণ্য কৰি এহাতে এই সেৱাসমূহৰ বাবে মাচুল সংগ্ৰহ কৰিবলৈ আৰু আনহাতে গুৱাহাটী পৌৰ নিগমৰ সৈতে সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰিবলৈ দিব লাগে।

বুটিছ চৰকাৰ আৰু কানাডাৰ 'ইণ্টাৰনেচনেল ডেভেলপমেণ্ট ৰিচাৰ্ছ চেণ্টাৰ'ৰ অৰ্থসাহায্যত এই নথি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। অৱশ্যে ইয়াত প্ৰকাশিত মতামতসমূহে তেওঁলোকৰ নীতিক প্ৰতিফলিত কৰা নাই।

Funded by

IDRC | CRDI

International Development Research Centre
Centre de recherches pour le développement international

Canada

**CONTACT US: CENTRE FOR URBAN EQUITY, CEPT UNIVERSITY, KASTURBHAI LALBHAI CAMPUS, UNIVERSITY ROAD, NAVRANGPURA
AHMEDABAD 380 009**

GUJARAT, INDIA. T: +91 79 2630 2470 EXT: 473 F: +91 79 2630 2075
URL: www.cept.ac.in/cue E-MAIL: cue@cept.ac.in